

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 540/2021-52

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED],

zastúpeného advokátskou kanceláriou Advokáti Heinrich s. r. o., Lombardiniho 22/B, Bratislava, IČO 36 865 966, v mene ktorej koná advokát JUDr. Roman Heinrich, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 2 P 47/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 2 P 47/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 11 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (Haagsky dohovor) a čl. 11 ods. 3 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003.

2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 2 P 47/2020 konal bez zbytočných prietahov.

3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **460,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 25. mája 2021, následne doplnenou 25. októbra 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 11 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí [Haagsky dohovor (ďalej len „Haagsky dohovor“)] a čl. 11 ods. 3 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 (ďalej len „nariadenie rady“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 P 47/2020 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ tiež navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 540/2021 z 11. novembra 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal 3. augusta 2020 na okresnom súde návrh na nariadenie návratu jeho dvoch maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu Rakúskej republiky z dôvodu, že matka maloletých ich „*neoprávnene premiestnila*“ na územie Slovenskej republiky.

Okresný súd po ustanovení kolízneho opatrovníka nariadil 19. augusta 2020 pojednávanie na 2. október 2020, ktoré nebolo otvorené, keďže účastníci konania navrhli odročenie pojednávania z dôvodu pokusu o mimosúdnu dohodu. Nový termín pojednávania bol určený na 6. november 2020. Pojednávanie nariadené na tento deň však bolo 28. októbra 2020 zrušené z dôvodu vyhláseného núdzového stavu a opatrení prijatých v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19. Následne sťažovateľ trikrát (18. novembra 2020, 9. decembra 2020 a 21. decembra 2020) podal žiadosť o nariadenie termínu pojednávania. Dňa 20. januára 2021 okresný súd nariadil pojednávanie na 18. február 2021. Na tomto pojednávaní po prednese vyjadrení matky a kolízneho opatrovníka bol vykonaný výsluch sťažovateľa. Na ďalšom pojednávaní 23. februára 2021 bol vykonaný výsluch matky a okresný súd následne odročil pojednávanie na 23. marec 2021 z dôvodu oboznámenia sa s predloženými dôkazmi sťažovateľa. Pojednávanie uskutočnené 23. marca 2021 bolo odročené na 15. apríl 2021 z dôvodu vyžiadania potreby preloženia niektorých listinných dôkazov z nemeckého jazyka. Pojednávanie vykonané 15. apríla 2021 bolo po vyjadreniach právnych zástupcov účastníkov konania a kolízneho opatrovníka odročené na 27. apríl 2021. Na tomto pojednávaní okresný súd vyslovil predbežné právne posúdenie veci. Na ďalšom pojednávaní 13. mája 2021 okresný súd zisťoval realizáciu styku sťažovateľa s maloletými deťmi a stanoviská rodičov k možnému výsluchu maloletých.

Pojednávanie nariadené na 21. máj 2021 bolo zrušené z dôvodu choroby zákonnej sudkyne. Pojednávanie vykonané 7. júna 2021 bolo odročené na 21. jún 2021 z dôvodu, že okresný súd predtým vykoná výsluch maloletých detí.

Následne vykonal okresný súd pojednávania 21. júna 2021, 28. júna 2021 a 6. júla 2021, na ktorých boli vypočutí účastníci konania. Pojednávanie nariadené na 9. júl 2021 bolo odročené z dôvodu, že sťažovateľ deň pred pojednávaním požiadal okresný súd o jeho odročenie s cieľom zabezpečenia správy z občianskeho združenia, kde prebiehal psychologicko-poradenský proces rodičov a maloletých detí. Na pojednávaní 15. júla 2021 okresný súd vyhlásil dokazovanie za skončené a vyhlásil uznesenie, ktorým návrh sťažovateľa zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdenie, že v napadnutom konaní o jeho návrhu na nariadenie návratu maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu došlo k zbytočným priet'ahom z dôvodu nečinnosti okresného súdu. Sťažovateľ poukazuje na § 134 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku, čl. 11 Haagskeho dohovoru a čl. 11 ods. 3 nariadenia rady, podľa ktorých súd, resp. justičné orgány sú povinné v konaní o návrat dieťaťa rozhodnúť do šiestich týždňov od začatia konania, ak neexistujú dôvody hodné osobitného zreteľa, resp. ak tomu nebránia výnimočné okolnosti. Takéto návratové konanie si vyžaduje urýchlený postup.

5. Sťažovateľ zdôrazňuje, že v jeho veci nebolo rozhodnuté ani po 10 mesiacoch od podania návrhu. Prvé pojednávanie vo veci samej sa uskutočnilo viac ako 9 týždňov od podania návrhu a ďalšie pojednávanie až 18. februára 2021, teda o 4 mesiace. Podľa sťažovateľa medzi ďalšími pojednávaniami boli dlhšie intervaly a niektoré pojednávania sa uskutočnili s časovým omeškaním (1 až 2 hodiny). Okresný súd v napadnutom konaní vykonával úkony, ktoré nevedli k úspešnému vykonaniu dôkazov a spravodlivému rozhodnutiu.

6. Po vyhlásení uznesenia 15. júla 2021 sťažovateľ podal 30. augusta 2021 sťažnosť na priet'ahy v napadnutom konaní z dôvodu, že mu nebolo doručené uznesenie vo veci. Podpredseda okresného súdu sťažovateľovi prípisom z 29. septembra 2021 oznámil, že na vybavenie jeho sťažnosti predlžuje lehotu do 29. októbra 2021. Podľa sťažovateľa aj skutočnosť, že okresný súd 3 a pol mesiaca nedokázal vypracovať písomné vyhotovenie rozhodnutia, potvrdzuje priet'ahovosť v napadnutom konaní.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

7. V prípise doručenom ústavnému súdu 31. decembra 2021 podpredseda okresného súdu uviedol, že sa pridržiava obsahu upovedomenia o spôsobe vybavenia sťažnosti sťažovateľa z 2. novembra 2021, ktorá bola vyhodnotená ako dôvodná. V danej veci 31. augusta 2021 predĺžil zákonnej sudkyňi lehotu na vypracovanie písomného vyhotovenia rozhodnutia

do 30. septembra 2021. Dňa 26. novembra 2021 bolo zákonnou sudkyňou vyhotovené písomné uznesenie, ktoré bolo v ten istý deň doručované stranám konania.

8. V rámci repliky sťažovateľ opätovne poukázal na priebeh konania pred okresným súdom, jeho nečinnosť aj po vyhlásení uznesenia vo veci a sťažnosti na prietahy podané podpredsedovi okresného súdu.

9. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

11. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, konanie o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní nie je po faktickej ani právnej stránke zložitú. Rozsah takéhoto konania je obmedzený len na otázky, či došlo k premiestneniu alebo zadržaniu dieťaťa, či premiestnenie alebo zadržanie bolo nezákonné a či existuje nejaká prekážka brániaca návratu dieťaťa. Všetky ostatné podstatné otázky, ktoré sa týkajú statusu dieťaťa a práv a zodpovednosti rodičov, majú byť upravené súdmi v krajine obvyklého pobytu dieťaťa (López Guió proti Slovenskej republike, rozsudok ESLP z 3. 6. 2014, č. 10280/12, ods. 90; Hoholm proti Slovenskej republike, rozsudok ESLP z 13. 1. 2015, č. 35632/13, ods. 42). Rozhodnutie o pobyte maloletého dieťaťa je osobitne citlivou statusovou záležitosťou a ako taká si vyžaduje osobitný dôraz na rýchly a efektívny postup okresného súdu (III. ÚS 196/2012, III. ÚS 410/2013). Okrem toho je podstatné pripomenúť kritickú dôležitosť plynutia času v konaniach tohto typu, ktoré je často určujúce pri konečnom rozhodnutí vo veci (Hoholm proti Slovenskej republike, bod 51; López Guió proti Slovenskej republike, body 97 a 109). Naliehavosti rozhodnutia v konaní o návrat maloletého zodpovedá aj § 134 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku, podľa ktorého ak neexistujú dôvody hodné osobitného zreteľa, vydá súd rozhodnutie spravidla do šiestich týždňov od začatia konania.

12. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu označených práv sťažovateľa. Sťažovateľ sa podstatným spôsobom nepodieľal na predĺžení konania. V preskúmvanej veci ústavný súd síce zistil mimoriadnu aktivitu zo strany sťažovateľa a matky spočívajúcu predovšetkým v podávaní rozsiahlych návrhov na dokazovanie (ktoré by sa skôr týkali konania o určenie styku rodičov k maloletým, pozn.), z ktorých mnohé presiahli stovku listov (iba samotný návrh mal približne 250 listov príloh, pozn.). Na základe žiadosti sťažovateľa bolo odročené aj pojednávanie určené na 9. júl 2021. V porovnaní s oveľa závažnejšími nedostatkami zistenými v postupe okresného súdu nehodnotí ústavný súd zistené správanie na strane sťažovateľa ako okolnosť zásadnú.

13. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v napadnutom konaní, pri ktorom aj z obsahu zapožičaného spisu zistil, že dĺžku konania predurčil neefektívny postup okresného súdu. Okresný súd termín prvého pojednávania nariadil až dva mesiace po podaní návrhu. Celkom bolo nariadených pätnásť pojednávanií. Prvé pojednávanie bolo odročené z dôvodu pokusu o mimosúdnu dohodu, ku ktorej medzi sťažovateľom a matkou maloletých napokon nedošlo. Ďalší termín pojednávania bol odročený z dôvodu pandemických opatrení. V poradí druhé pojednávanie sa uskutočnilo až takmer o 4 mesiace. Po ďalších pojednávaniach a vykonanom dokazovaní okresný súd rozhodol 15. júla 2021. Uznesenie však bolo vyhotovené až 26. novembra 2021, teda po 4 mesiacoch od jeho vyhlásenia.

14. V konaniach o návrat protiprávne premiestneného alebo zadržaného dieťaťa je nutné rozhodovať v najkratšej možnej lehote. Za také obdobie je možné považovať spravidla lehotu šiestich týždňov (podobne IV. ÚS 155/2018, III. ÚS 146/2021). Vzhľadom na povahu prerokúvanej veci vyžadujúcej rýchly a efektívny postup nemožno považovať dobu viac ako roka najmä vo vzťahu k už uvedenej šesťtýždňovej lehote za ústavne akceptovateľnú. Okresný súd pri príprave pojednávanií nekonal efektívne, čo viedlo k zbytočným odročeniam pojednávanií, a preto ústavný súd vyslovil, že postupom okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 11 Haagskeho dohovoru a čl. 11 ods. 3 nariadenia rady (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

15. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku nálezu).

16. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

17. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada priznať finančné zadosťučinenie v sume 30 000 eur, ktoré odôvodňuje nemajetkovou ujmom, ktorá mu vznikla v dôsledku prietáhov v napadnutom konaní, nemožnosťou definitívne usporiadať jeho styk s maloletými deťmi a pocitom trvalej neistoty a pochybností týkajúcich sa uplatniteľnosti rodičovských práv. Táto suma má podľa sťažovateľa pokryť náklady aj na vysporiadanie sa s dôsledkami nekonania okresného súdu na psychickom zdraví sťažovateľa a náklady na jeho početné žiadosti, ktoré by v prípade riadneho konania okresného súdu nemusel vynaložiť.

18. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 10/02, I. ÚS 257/08). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

19. Ústavný súd považoval sťažovateľom požadovanú výšku finančného zadosťučinenia za neprimeranú a pripomenul, že priznané finančné zadosťučinenie nie je kompenzáciou za možný neúspech v konaní pred všeobecným súdom. Ústavný súd len pre úplnosť uvádza, že ESLP akceptuje priznávanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume, ktorá nie je neprimeraná, hoci by bola nižšia než suma priznávaná ESLP (porovnaj Ivan a Martin Medić proti Chorvátsku, rozhodnutie z 5. 2. 2009, č. 55864/07; Roje proti Chorvátsku, rozhodnutie z 25. 6. 2009, č. 8301/06).

20. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. S prihliadnutím na trvanie napadnutého konania (viac než jeden rok) a význam sporu pre sťažovateľa, berúc do úvahy všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 eur za finančné zadosťučinenie primerané konkrétnym okolnostiam napadnutého konania (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

21. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

22. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Pri prvých dvoch úkonoch právnej služby, t. j. prevzatí a príprave zastupovania a podaní ústavnej sťažnosti, vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2020, ktorá bola v sume 1 087 eur, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2021. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2021 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 181,17 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom v sume 10,87 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 192,04 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2021, t. j. za dva úkony sumu 384,08 eur. Keďže právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, uvedená suma bola zvýšená o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Ústavný súd teda priznal úspešnému sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 460,90 eur (bod 4 výroku nálezu).

Pokiaľ ide o ďalší úkon právnej služby – repliku k vyjadreniu okresného súdu z 31. decembra 2021, ústavný súd konštatuje, že aj napriek jej rozsiahlosti neobsahuje nové, resp. ústavnoprávne relevantné skutočnosti, ktoré nie sú obsiahnuté v samotnej ústavnej sťažnosti, preto odmenu za uvedený úkon nepriznal. Odmenu nepriznal ani za úkony doplnenia ústavnej sťažnosti (z 25. októbra 2021 a 22. novembra 2021), pretože na ich podanie sťažovateľa ani nevyzýval, keďže relevantné okolnosti na posúdenie veci mohol uplatniť už v ústavnej sťažnosti, a teda nevyhodnotil ich v okolnostiach danej veci ako potrebné a účelné.

23. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. februára 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu